

Mladost i regresija u infantilnome društvu

John Zerzan

Mladi ljudi danas sve češće pokazuju sklonost regresiji ili nazadnom kretanju. U kojoj su mjeri ti fenomeni obilježje takozvane *generacije X*, utvrdit će mediji. Napokon, njihov je posao definirati društvenu zbilju i učiniti je spoznatljivom. Ostavljajući medije njihovu poslu, moram reći da pojedine vidove regresivnosti smatram itekako vrijednima pozornosti, ako ne i znakovitima, pa ću ih u ogledu koji slijedi pokušati uvrstiti u primjereni kontekst.

Djetinjstvo je nekoć bilo svojevrsno utočište, sigurna zona zaštićene nevinosti. No, unatoč tomu što je djetinjstvo, poput svih ostalih dijelova ljudskog života, već duže vrijeme oskvrnuto inherentnim obilježjima potrošačkog ozračja, razvoj različitih mladalačkih trendova govori nam da je taj prostor ipak nekako zadržao svoj rajski status. Djetinje nehajni stil oblačenja utoliko je odraz čežnje za povratkom u neko razmjerno bolje vrijeme i mjesto. Slika tinejdžera u prevelikoj majici ili puloveru učvršćuje zainteresiranog promatrača u uvjerenju da su mladi ljudi prestrašeni putem koji je pred njima i prožeti željom za povratkom u djetinjstvo.

Popularni oblici govora također su obilježeni regresivnošću. Pretvaranje tvrdnji u pitanja naglašavanjem posljednjih slogova u iskazu znak je povlačenja iz stvarnosti. Izjavna rečenica pretvara se u usrdnu molbu tipa: *ja imam pravo reći sve što želim, zar ne?* Govornik tim činom nesvjesno dovodi u pitanje svoju sposobnost i pravo da otvoreno iznese vlastita stajališta.

Pretjerana uporaba riječice *kao* u ulozi sveprisutnog označitelja također upućuje na otklanjanje ili izbjegavanje odraslosti. Suznačno postavljanju upitnika na kraj svakog iskaza, taj *kao* govori o neizravnosti koja graniči sa strahom od ulaska u stvarnost. *Isli smo kao na plažu?* Jeste li išli ili niste? Slavni scenarist pop-kulture Quentin Tarantino u svome govoru učestalo se koristi tim *kao*, koji postaje sastavnim dijelom postmoderne polupismenosti. Moglo bi se reći da u razdoblju virtualne stvarnosti sama stvarnost postaje virtualnija od one virtualne.

To nas dovodi do jasno izraženog kretanja prema nepismenosti. Iako takvo kretanje nikako nije isključivo obilježje mladeži, ono nije toliko vezano uz opadanje pismenosti u odraslih, koliko uz slabljenje zanimanja mladih za pismenost. Mladi Sartre jednom je prigodom izjavio da *niko nikada nije napisao ništa istinito o nama*. Nepismenost je utoliko znakovita reakcija na nevjerojatnu akumulaciju laži koja tako snažno obilježava modernu kulturu i svakodnevni život.

Televizija, pasivni i utoliko djetinji oblik masovnog medija, nikada nije bila toliko popularna. Mladi današnjice nisu prvi televizijski naraštaj, ali su u sve većoj mjeri podvrgnuti programima koji su još gluplji nego ranije. Sociologinja Vicki Abt provela je 1994. godine istraživanje u kojem je, nakon odgledanih 1000 sati *Oprah Showa* i sličnih emisija, zaključila da je devedeset posto gostiju nepismeno. U nastavku istraživanja Abtova je vrlo argumentirano apostrofirala pogubne učinke takvih emisija na razinu pismenosti gledatelja. Opsjednutost zabavnim sadržajima navodno je obilježje ljudi u dvadesetim godinama što je, međutim, posve razumljivo. Jer, upravo su ti ljudi izgubljeni u pustinji kasnokapitalističkog ništavila i upravo oni pod svaku cijenu tragaju za bilo kakvim bijegom od njenih užasa.

Današnja glazba tematizira regresivnost u punom smislu tog pojma, ili bi možda bolje bilo reći bez ikakva smisla. Kate Bush, pjevačica neznanih godina (pjesme poput *Majka znači utjehu*, *Topla soba* itd.), neprestance izražava želju za povratkom u sigurnost djetinjstva, dok omoti ploča mnogih glazbenih sastava – Dinosaur Jr., Stone Temple Pilots, Mutha's Day Out, Babes In Toyland ili Sonic Youth – vrve lutkicama, igračkama i sličnim djetinjim referencama. Najočitiiji primjer takvih težnja nalazimo na trećem i posljednjem albumu Nirvane naslovljenom *In Utero*. Tema povratka u utrobu se često javljala u tekstovima Kurta Cobaina kao tjeskobni i bolni krik čovjeka čije djetinjstvo nikako nije bilo idilično, kako u životu, tako i u glazbi. Njegova je regresija, međutim, u životu i u glazbi dosegla svoju krajnost.

Ako je punk tijekom sedamdesetih izražavao vitalan bijes mladih, današnja rock glazba u vrlo općenitom smislu govori o nemoći, strahu, ugroženosti i zbunjenosti. To, međutim, nije nova pojava. Bilješke Theodora Adorna nastale prije pedesetak godina bile su temelj njegova djela *Minima Moralia*, zbirke kratkih oglada podnaslovljene *Promišljanja o okrnjenom životu*. Adorno progovara iz poziciji vlastite okrnjenosti; život u razlomljenom društvu nije puka apstrakcija; takav život sve više ugrožava svakoga od nas. U časopisu *The New Yorker* (ožujak, 1994.), Terrence Rafferty požalio se da film *Reality Bites* ne iznosi jasan prikaz nove generacije; film djeluje *zbunjujuće i pomalo besmisleno*, zapisao je Rafferty. Nedugo zatim, Josh Cohen obratio se uredniku časopisa sljedećim riječima: *Žao mi je što Vam baš ja to moram reći, ali zbunjenost i besmislenost u osnovi sažimlju iskustvo nove generacije.*

U kontekstu *regresije* valja svakako spomenuti uvriježenu pojavu povratka mladih ljudi u roditeljski dom. S obzirom na malo pristojno plaćenih poslova, mnoštvu mladih ljudi život s roditeljima jedini je izlaz. Uz taj egzistencijalni razlog, mlade na takav korak nagoni i prijezir prema karijerizmu. No, za razliku od postupaka mladih tijekom šezdesetih ili sedamdesetih godina, taj je prijezir lišen mogućeg utemeljenja u nekom obliku idealizma i ni u kojem slučaju nije posljedica slobodnog odabira siromaštva ili svjesne marginalizacije.

Depresija je naširoko proglašena endemičkim obilježjem ljudi u dvadesetima, što objašnjava veliku popularnost knjiga poput ispovijesti Elizabeth Wurtzel naslovljene *Prozac država: Mlad i depresivan u Americi*. Prema navodu iz bestslera psihologa Martina Seligmana *Priučeni optimizam, depresija je danas deset puta zastupljenija nego prije pedesetak godina, a današnju generaciju pogađa deset godina ranije od prošle*. Uz vijesti o porastu uporabe droga među sve mlađim dobnim skupinama, valja spomenuti i dva nacionalna istraživanja provedena 1994. godine čiji zaključci upućuju na *zapanjujući porast redovitog konzumiranja alkohola među srednjoškolicima, a osobito među ženskom populacijom. Mnogo srednjoškolaca, stoji u izvještaju, svjedoči o nekontroliranom konzumiranju alkohola koje nerijetko za posljedicu ima nasilje, vandalizam i druge oblike agresije.*

Osjećaji i ponašanje te vrste neprijeporno svjedoče o frustracijama i očaju kojih se u zaleđenom društvenom okruženju nije moguće riješiti. Svaki oblik nepristajanja ili oponiranja u trenu postaje skupocjena roba na tržištu; otuđenje postaje moda. U međuvremenu, broj samoubojstava – odnosno, najekstremnijeg oblika regresije – vrtoglavo raste, i to ne samo u Sjedinjenim Državama. Knjiga Watarua Tsurumija *Cjeloviti vodič za samoubojice*, prodana je u Japanu za samo dva mjeseca u više od 200.000 primjeraka, pri čemu su kupci najvećim dijelom bili mlađi od trideset godina.

Poremećaji u prehrani zaštitni su znak današnje mladeži koji zrcali nemoć svojstvenu ranome djetinjstvu čovjeka. Odbijanje hrane vraća čovjeka u fazu kad je ta odluka bila gotovo jedini mogući oblik prosvjeda. Prema navodu iz knjige *Gladno jastvo* Kim Chernin, odustajanje od škole, zaposlenja itd., *nevjerojatno učinkovito zaustavlja čovjekov prijelaz u stvarni svijet.*

U posljednjih tridesetak godina, okosnicu prevladavajućega psihologijskog modela pojedinca činio je narcizam, nazvan prema sobom-opčinjenome mitološkom liku. Popularna knjiga Christophera Lascha *Kultura narcizma* bila je dio odmicanja od ranije edipovske paradigme osobnosti. Danas prevladava tip čovjeka koji žali zbog odsutnosti nezadovoljenih žudnji i nastoji se vratiti izvornome jedinstvu/cijelosti/savršenstvu. Mladi su, kao što ste vjerojatno pretpostavili, određeni glavnim nositeljima tog nedavno nadošlog etosa koji je u bitnome smislu obilježen regresijom. Narcističko nezadovoljstvo, često određeno kao *nerealno*, jednostavno ne može prihvatiti esencijalnu *osrednjost* svakodnevnog života. Lako je, stoga, uvidjeti da je narcizam samo dio općenitog uzmicanja od žrtvovanja i represije te utoliko nosi određeni subverzivni potencijal. Istina je, da-

kako, i to da takva osobnost ima mnoge slabosti kao što je, primjerice, samoočaranost zbog koje pojedinac ne obraća pozornost na narav društva koje ga okružuje, te isto to društvo ni na koji način ne propituje. Solipsizam New Agea savršeni je primjer te tendencije.

Svi tipovi narcističke osobnosti pokazuju, prema Burnesteinu, sklonost povremenim ispadima bijesa. To je vezano uz općepoznati pojam narcističke poniženosti; nesnosan osjećaj povrijeđenosti i nemoći nosi u sebi implicitnu opasnost nasilnog obrata. U tome kontekstu nije na odmet spomenuti da se od šezdesetih godina u velikom dijelu literature narcizam dovodi u vezu s *terorizmom*.

Podvučemo li crtu pod regresivne odlike mladog naraštaja, postaje jasno da se u njima može prepoznati dijelom i opravdana strategija, na kojoj god razini ona djelovala. Svijet u koji bi mladi trebali ući, preuzevši na sebe brigu o njegovu održanju, lišen je svake vrijednosti, djeluje zastrašujuće i – što je najvažnije – ne nudi nikakvu budućnost.

U svojim bitnim odlikama i kategorijama, taj je svijet zapravo infantilniji od svih pokušaja obrane od njega kojima mladi ljudi nastoje očuvati vlastiti integritet. S jedne strane, načela razvoja visoke tehnologije – kao temelj suvremenog života – čine nas iz dana u dan sve ovisnijima; s druge pak strane, društvene institucije – od kojih su mediji samo najočitiji primjer – i same su infantilne i djeluju infantilizirajuće na okolinu. Nije li utoliko potreba za *regresijom* posve legitiman pokušaj bijega od takve nebudućnosti?

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

John Zerzan
Mladost i regresija u infantilnome društvu

<http://www.stocitas.org/zerzan%20mladost%20i%20regresija.htm>

Prijevod originalno objavljen u knjizi John Zerzan: Anarhoprimitivizam protiv civilizacije,
Jesenski i Turk, Zagreb, 2004.

anarhisticka-biblioteka.net